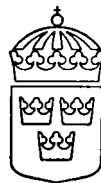

Regeringens proposition

1989/90: 19

med förslag till ändringar i arbetsmiljölagen
(1977:1160)

Prop.
1989/90: 19

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 12 oktober 1989.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Ingela Thalén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i arbetsmiljölagen som ger en facklig organisation rätt att utse regionalt skyddsombud utan föregående medgivande av yrkesinspektionen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1990.

Förslag till

Lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 2 § och 9 kap. 2 § arbetsmiljölagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §

På arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsättes, skall bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses även på annat arbetsställe, om arbetsförhållandena påkallar det. För skyddsombud bör ersättare utses.

Skyddsombud utses av lokal arbetstagarorganisation som är eller brukar vara bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns ej sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagarna.

För arbetsställe där skyddskommitté som avses i 8 § *ej* har tillsatts *äger yrkesinspektionen, om förhållandena påkallar det, medge att lokal avdelning av förbund eller med sådan avdelning jämförlik sammanslutning av arbetstagare utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagarna på arbetsstället (regionalt skyddsombud).*

För arbetsställe där skyddskommitté som avses i 8 § *inte* har tillsatts *får lokal avdelning av förbund eller med sådan avdelning jämförlik sammanslutning av arbetstagare utse skyddsombud utanför kretsen av arbetstagarna på arbetsstället (regionalt skyddsombud). Rätten att utse regionalt skyddsombud gäller endast om avdelningen eller sammanslutningen har någon medlem på arbetsstället.*

9 kap.

2 §¹

Arbeterskyddsstyrelsens beslut i ärende som avses i 6 kap. 2 § tredje stycket *får inte överklagas. Detsamma gäller styrelsens beslut i ärende som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § andra stycket, 3 § andra stycket eller 5 §.*

Arbeterskyddsstyrelsens beslut i ärenden som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § andra stycket, 3 § andra stycket eller 5 § *får inte överklagas.*

Andra beslut som arbetskyddsstyrelsen i särskilda fall har meddelat enligt denna lag eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får överklagas hos regeringen genom besvär.

Arbeterskyddsstyrelsens beslut om föreskrifter till allmän efterrättelse får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

¹ Senaste lydelse 1982:674.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 oktober 1989

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Hultström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Wallström, Lööv

Föredragande: statsrådet Thalén

Proposition med förslag till ändringar i arbetsmiljölagen (1977:1160)

1. Inledning

Genom beslut den 23 november 1987 tillkallade chefen för arbetsmarknadsdepartementet en arbetsgrupp med uppgift att *dels* se över formerna för fördelningen av bidragen till verksamheten med regionala skyddsombud, *dels* granska formerna för yrkesinspektionens medgivande att utse regionala skyddsombud.

Arbetsgruppen avlämnade i oktober 1988 en promemoria (Ds 1988:61) Regionala skyddsombud.

I promemorian föreslås en ny ordning för tillsättande av regionala skyddsombud. Den föreslagna ändringen innebär att en facklig organisation skall få utse regionala skyddsombud utan föregående medgivande av yrkesinspektionen. Kravet på medgivande från yrkesinspektionens sida föreslås således bli helt slopat. En facklig organisation behöver enligt förslaget till yrkesinspektionen endast lämna uppgift om regionalt skyddsombud för ett avgränsat område. Vidare föreslås i promemorian ett nytt bidragssystem för verksamheten med regionala skyddsombud.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en inom arbetsmarknadsdepartementet upprättad sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet som *bilaga 1*.

I anslutning till regeringens proposition 1988/89:125, bilaga 8 med förslag till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 anmälades promemorian med en kortfattat presentation av dess förslag.

Arbetsmarknadsutskottet anförde i sitt betänkande 1988/89:AU20, rskr. 285, att det enligt utskottets uppfattning var positivt att en ny och mindre arbetskrävande ordning för tillsättande av regionala skyddsombud aviserats.

Regeringen beslutade den 7 september 1989 att inhämta lagrådets yttrande över ett inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag till ändringar i arbetsmiljölagen. Lagrådet har i ett yttrande den 29 september 1989 lämnat förslaget utan erinran. Lagrådsremissen överensstämmer med

mitt förslag. Vissa redaktionella jämkningar bör dock företas. Lagförslaget och lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 2 och 3*.

Jag redovisar i det följande mina överväganden och förslag med anledning av promemorian i den del som rör tillsättande av regionala skyddsombud. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag till regler angående bidragssystemets utformning.

2. Bakgrund

Nuvarande regler om regionala skyddsombud återfinns i 6 kap. 2§ tredje stycket arbetsmiljölagen (1977:1160). Där stadgas att yrkesinspektionen, om förhållandena påkallar det, kan medge att lokal avdelning av förbund eller med sådan avdelning jämförlig sammanslutning av arbetstagare utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagarna på arbetsstället, dvs. regionalt skyddsombud.

Yrkesinspektionen måste således lämna sitt godkännande innan en facklig organisation kan utse ett eller flera regionala skyddsombud. Frågan om medgivande att utse regionalt skyddsombud prövas av yrkesinspektionen i det distrikt där de arbetsställen som berörs är belägna. Prövningen baseras på en ansökan som innehåller uppgifter om de arbetsställen där det regionala skyddsombudet skall verka. I ansökan ingår ofta en försäkran om att skyddskommitté inte tillsatts på något av de arbetsställen som ansökan avser.

Enligt 10§ arbetsmiljöförordningen (1977:1166) skall den fackliga organisationen snarast möjligt efter förrättat val av regionalt skyddsombud till yrkesinspektionen och arbetsgivaren lämna uppgift om skyddsombudets namn och adress, dennes skyddsområde samt den tid för vilken ombudet valts. Om nytt ombud efterträder tidigare utsett ombud skall även anges vilken person det nya ombudet efterträder.

Vissa villkor är, som tidigare antytts, knutna till yrkesinspektionens prövning. En förutsättning för medgivandet är att skyddskommitté inte tillsatts på det berörda arbetsstället. Ett annat villkor är att hänsyn skall tas till arbetsmiljöförhållandena på arbetsstället, där ombudet skall verka. I de motivuttalanden som ligger till grund för gällande bestämmelser om regionala skyddsombud framhålls de speciella svårigheterna vid mindre arbetsställen att skapa en tillfredsställande lokal skyddsorganisation. Mot denna bakgrund skall yrkesinspektionens prövning ske med utgångspunkt från att huvuduppgiften för ett regionalt skyddsombud skall vara att aktivera det lokala skyddsarbetet samt ta hänsyn till risksituationer och arbetsmiljöförhållandena i övrigt på de arbetsställen där ombudet avses vara verksamt.

Medgivande att utse regionala skyddsombud skall ges till facklig organisation som omfattar flera än ett arbetsställe och som kan ge det stöd som behövs för verksamheten med regionala skyddsombud. En viktig förutsättning vid yrkesinspektionens prövning är att den fackliga organisationen skall ha någon medlem vid varje arbetsställe som omfattas av ett medgivande. Däremot krävs inte att organisationen är bunden av kollektivavtal i

förhållande till arbetsgivaren på de arbetsställen där skyddsombudet skall verka.

Prop. 1989/90: 19

Arbetsmiljölagens bestämmelser om lokala skyddsombud gäller i tillämpliga delar även regionalt skyddsombud. Så är fallet med reglerna om skyddsombuds uppgifter och befogenheter, skyddsombuds rätt till utbildning och information.

3. Allmänna överväganden och förslag

Formerna för yrkesinspektionens tillståndsgivning för regionala skyddsombud har under en längre tid ifrågasatts. I ovan nämnda promemoria redovisas en del av dessa synpunkter. Bl. a. har framförts att systemet utgör en stor arbetsbelastning för yrkesinspektionen. Förhållandevis stora resurser och mycken tid läggs i de flesta fall ned för att klara verksamheten.

Arbetarskyddsstyrelsen (ASS) har under år 1988 gjort en kartläggning av yrkesinspektionens rutiner och ärendebelastning i samband med prövning av ansökningar om medgivande att utse regionala skyddsombud. Kartläggningen visar att yrkesinspektionens roll i stort sett endast inneburit att pröva om de formella förutsättningarna för medgivande föreligger. Där emot har yrkesinspektionen inte haft möjlighet att göra någon ingående granskning av arbetsmiljöförhållandena vid varje arbetsställe för vilka medgivande söks. Yrkesinspektionens kontroll är således av framför allt formell och administrativ karaktär.

I promemorian redovisas dessutom en rad svårigheter som sammanhänger med att definiera begreppet arbetsställe. En rikt varierad flora av tillfälliga, samlokaliserade, gemensamma och decentraliserade arbetsställen förekommer. Yrkesinspektionens efterforskningar huruvida det angivna arbetsstället redan har regionalt skyddsombud eller inte, samt huruvida det fortfarande existerar kan bli komplicerade och utdragna. Dessa svårigheter bidrar till tungroddheten i gällande system för tillsättning av regionala skyddsombud.

Mot denna bakgrund har starka önskemål uttalats om en förenklad hantering för tillsättande av regionala skyddsombud.

Mitt förslag: 6 kap. 2 § tredje stycket arbetsmiljölagen (1977:1160) ändras så att en facklig organisation får rätt att utse regionalt skyddsombud utan särskilt medgivande av yrkesinspektionen. Vidare bör förutsättningarna för att utse de regionala skyddsombuden uttryckligen anges i lagtexten. Som en konsekvens bör en följdändring göras i 9 kap. 2 § första stycket arbetsmiljölagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller ställer sig positiva till promemorians förslag. Småföretagens riksorganisation (SHIO) avstyrker förslaget och anser att en översyn bör göras innan

några beslut fattas om administrativa ändringar av systemet. Även Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Centralorganisationen SACO/SR efterlyser en total översyn av den regionala skyddsombudsverksamheten.

Prop. 1989/90: 19

Skälen för mitt förslag:

Beträffande framförda krav på en total översyn av verksamheten med regionala skyddsombud delar jag den uppfattning arbetsmarknadsutskottet framfört i sitt betänkande 1988/89: AU20. Enligt utskottet torde behovet vara tillgodosett genom att arbetsmiljökommissionen enligt sina direktiv (1988:63) skall belysa det lokala arbetsmiljöarbetet och att det i uppgiften bl. a. ingår att se över det lokala skyddsarbetets ställning och organisation.

Som jag anförde i anmälan till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1988/89, prop. 1988/89: 125 bilaga 8 s. 23 är jag av den uppfattningen att arbetsgruppens förslag för tillsättande av regionala skyddsombud har klara förtjänster eftersom den nuvarande myndighetsprövningen kommit att bli av huvudsakligen formell karaktär och att prövningen därför utan större olägenheter kan avskaffas.

Enligt nuvarande lagstiftning skall yrkesinspektionen visserligen göra en prövning av om förhållandena på ett arbetsställe påkallar att ett regionalt skyddsombud utses. Som framgår av den undersökning som redovisas av arbetsgruppen är yrkesinspektionens kontroll framför allt av formell och administrativ karaktär. I praktiken har yrkesinspektionen sällan haft möjlighet att göra någon ingående granskning av arbetsförhållandena vid varje arbetsställe, för vilket medgivande beviljats.

Som promemorian framhåller är huvuduppgiften för ett regionalt skyddsombud att aktivera det lokala arbetsmiljöarbetet. Jag delar den uppfattning som framförs i promemorian att förutsättningarna att förverkliga denna målsättning borde öka om de fackliga organisationerna har huvudansvaret för verksamheten. Det ligger i de fackliga organisationernas egna intressen att själva kontrollera huruvida ett visst arbetsställe inom den bransch för vilket regionalt skyddsombud utsetts har skyddskommitté eller inte. Detta innebär också som konstateras i promemorian, att de fackliga centralorganisationerna bör sträva efter att de lokala avdelningarna samordnar antalet regionala skyddsombud på de enskilda arbetsställena på det sätt som kan anses vara mest effektivt för det gemensamma arbetsmiljöarbetet. En dubblering av regionala skyddsombud i synnerhet om de tillhör samma fackliga huvudorganisation och ansvarar för samma skyddsområde bör således undvikas. Det är min uppfattning att det råder stor enighet mellan de berörda parterna om värdet av samråd och samordning innan regionala skyddsombud utses vid sådana arbetsställen som det kan vara fråga om.

Promemorians förslag innebär således att den fackliga organisationen får utse regionala skyddsombud utan föregående medgivande från yrkesinspektionen. Det regionala skyddsombudet kan utses för ett avgränsat område som identifieras genom branschtillhörighet eller avtalsområde och avgränsas geografiskt. Liksom hittills skall givetvis en anmälan enligt 10§ arbetsmiljöförordningen göras. Därmed tillgodoses kraven på smidighet

och enkelhet. Yrkesinspektionens hantering blir också mer ändamålsenlig utan att de regionala skyddsombudens rättigheter i något avseende försämraras eller beskärs.

Promemorian utgår från att de förutsättningar som för närvarande gäller för yrkesinspektionens medgivande till utseende av regionala skyddsombud skall gälla även i fortsättningen dock med undantag för kravet att förhållandena på arbetsstället skall påkalla att regionalt skyddsombud utses. Således skall skyddskommitté inte ha tillsatts på berörda arbetsställen. Vidare skall berörd facklig organisation ha någon medlem vid de arbetsställen, där ombudet faktiskt verkar. SAF och SHIO anser att dessa förutsättningar även framdeles skall gälla. ASS däremot har framhållit att varken avsaknad av skyddskommitté eller förekomsten av någon medlem bör ställas upp som villkor för utseende av regionalt skyddsombud, eftersom dessa förhållanden och arbetsställena i sig kan väntas växla från tid till annan. Dessa förutsättningar bör i stället knytas till skyddsombudets rätt att verka vid de enskilda arbetsställena inom ombudets område. Enligt ASS uppfattning skall alltså regionala skyddsombud kunna utses trots att det kan saknas förutsättningar för dessa att verka.

Jag delar promemorians bedömning att som en förutsättning för en facklig organisations möjligheter att utse regionalt skyddsombud vid ett arbetsställe skall gälla att skyddskommitté inte har tillsatts och att organisationen har någon medlem på arbetsstället. Skulle någon av de förutsättningar som gäller vid utseendet av ett regionalt skyddsombud bortfalla beträffande ett arbetsställe har det regionala skyddsombudet naturligtvis inte längre rätt att verka där.

Det är min uppfattning att den nu föreslagna ordningen tillgodoser den flexibilitet ASS eftersträvar. Dessutom är det inte möjligt att utan vidare utredning överblicka de eventuella kostnader och andra konsekvenser som kan uppstå vid tillämpning av ASS förslag att utse regionala skyddsombud som sedan kanske under lång tid på grund av bristande förutsättningar inte har rätt att verka vid enskilda arbetsställen.

Flera remissinstanser har påpekat att samtliga förutsättningar för att ett regionalt skyddsombud skall kunna utses bör framgå av lagtexten. Jag delar denna uppfattning. Tidigare har av lagtexten framgått att en förutsättning för att ett regionalt skyddsombud skall kunna utses är att någon skyddskommitté inte har tillsatts. Däremot har den omständigheten att det krävs en medlem på arbetsstället endast framgått av lagens förarbeten. För att göra lagtexten tydligare bör även denna förutsättning nu uttryckligen anges.

Mot denna bakgrund föreslår jag därför att 6 kap. 2§ tredje stycket arbetsmiljölagen ändras i enlighet med vad jag nu har anförat.

ASS har i sitt remissvar anförat att praxis är att styrelsen inte medger att regionalt skyddsombud utses vid arbetsställen med minst 50 arbetstagare. I stället verkar ASS för att skyddskommitté tillsatts i fall en sådan saknas och aktiveras i det fall kommittén fungerar dåligt. ASS påpekar att den fackliga organisationen inte bör ha valrätt mellan skyddskommitté och regionalt skyddsombud och att det därför i lagtexten uttryckligen bör

anges i vilka situationer regionalt skyddsombud får tillsättas trots att arbetsstället har minst 50 arbetstagare.

Såväl enligt gällande rätt som den föreslagna lagtexten skall regionalt skyddsombud kunna utses där skyddskommitté inte har tillsatts enligt 6 kap. 8 § arbetsmiljölagen. Normalt blir det här fråga om arbetsställen med mindre än 50 arbetstagare. Men även vid arbetsställe med 50 arbetstagare eller fler skall regionalt skyddsombud kunna utses trots att det enligt 6 kap. 8 § arbetsmiljölagen skall finnas skyddskommitté vid ett sådant arbetsställe.

Enligt min mening bör de fackliga organisationerna när det gäller arbetsplatser med minst 50 anställda försöka verka för att en skyddskommitté tillsätts och att denna fungerar på ett riktigt sätt. Liksom idag bör dock möjlighet finnas att utse regionalt skyddsombud även på arbetsplatser med minst 50 arbetstagare i de fall det beror på arbetsgivaren att skyddskommitté inte tillsätts (jfr prop. 1976/77:149 s. 415). Huvuduppgiften för ett regionalt skyddsombud angavs vid tillkomsten av de aktuella bestämmelserna vara att aktivera det lokala skyddsarbetet. I detta ligger att få till stånd en fungerande skyddsorganisation. Liksom tidigare har ASS i egen skap av tillsynsmyndighet skyldighet att verka för att skyddskommitté tillsätts på arbetsställen med minst 50 arbetstagare. Någon ytterligare precisering anser jag i nuläget inte erforderlig.

LO har väckt frågan om regionala skyddsombuds tillträde till arbetsplatser där verksamheten bedrivs i entreprenadform. Jag vill beträffande denna fråga framhålla vikten av att det samordningsansvar som framgår av 3 kap. 7 § arbetsmiljölagen verkligen följs.

Samordningsansvaret innefattar en skyldighet att bygga upp och ansvara för att en lämplig arbetsmiljöverksamhet bedrivs i samverkan. Det ankommer även på den samordningsansvarige att göra klart vem som skall stå för olika slags skyddsanordningar på arbetsstället. Om den samordningsansvarige försummar sitt ansvar kan yrkesinspektionen enligt 7 kap. 7 § arbetsmiljölagen meddela föreläggande eller förbud som behövs i fråga om skyddsåtgärder på gemensamt arbetsställe.

Jag vill i detta sammanhang även erinra om det särskilda ansvar som gäller för den som råder över arbetsställe eller upplåter lokal eller markområde för arbete eller såsom personalutrymme enligt 7 kap. 8 och 9 §§ jämfört med 3 kap. 11 § arbetsmiljölagen. Avsikten med att införa ett sådant arbetsställeansvar var att få till stånd ett särskilt skydd för arbetstagare som är sysselsatta på arbetsställen över vilka den egna arbetsgivaren inte råder. Det särskilda skyddsansvaret för den som råder över arbetsställe kan också avse fall då inom ett företag utförs arbete med hjälp av inhyrd personal utan att något arbetstagarförhållande föreligger.

Frågan om hur de problem skall lösas som kan uppstå, trots reglerna om samordnings- och arbetsställeansvar, har inte utretts tillräckligt utan bör lämpligen tas upp i ett annat sammanhang.

LO har vidare framfört önskemål om tolkningsföreträde för den fackliga organisationen för det fall en arbetsgivare vägrar tillträde med hänvisning till att det inte finns någon medlem på arbetsstället. De regionala skyddsombudens tillträdesrätt till arbetsstället är som förut nämnts i dag reglerad

genom yrkesinspektionens medgivande till den fackliga organisationen att bedriva regional skyddsombudsverksamhet. Det har vid ansökan av den fackliga organisationen förutsatts att organisationen skall ha någon medlem vid varje arbetsställe som omfattas av ett medgivande. Yrkesinspektionen kontrollerar emellertid i dag i regel inte om någon medlem verkligen finns på angivet arbetsställe. Inget tyder på att de fackliga organisationerna ansökt om medgivande trots att någon medlem inte funnits eller att arbetsgivare felaktigt vägrat utsedda skyddsombud tillträde med motiveringen att någon medlem inte finns. Det saknas därför skäl att anta att den föreslagna förändringen skulle medföra att tillträdesrätten för regionala skyddsombud inte skulle fungera lika tillfredsställande som idag. Jag får naturligtvis följa den fortsatta utvecklingen och återkomma med förslag till förändringar om behov visar sig föreligga.

4. Ikraftträdande

Jag förordar att ändringarna får träda i kraft den 1 januari 1990. De ärenden som då finns hos yrkesinspektionen eller arbetarskyddsstyrelsen angående medgivande att utse regionalt skyddsombud kräver därmed inte något beslut och kan således avskrivas.

5. Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom arbetsmarknadsdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160).

6. Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta det av lagrådet granskade lagförslaget.

7. Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition anta det förslag som föredraganden lagt fram.

Sammanställning av remissyttrandena över promemorian (Ds 1988:61) Regionala skyddsombud avgiven av arbetsgruppen för översyn av formerna för utseende av regionala skyddsombud och samhällsstöd för verksamheten

Prop. 1989/90: 19
Bilaga 1

Yttranden har avgivits av arbetarskyddsstyrelsen (ASS), arbetsmiljöfonden, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Småföretagens riksorganisation (SHIO), Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Centralorganisationen SACO/SR.

Svenska kommunförbundet har avstått från att yttra sig i ärendet.

1. Allmänna synpunkter

1.1 Förslag om allmän översyn av hela verksamheten med regionala skyddsombud

SAF, *SHIO* och *SACO/SR* efterlyser en total, förutsättningslös översyn av den regionala skyddsombudsverksamheten.

Innan man beslutar om administrativa ändringar av systemet bör enligt *SAF* en utvärdering göras av verksamhetens effektivitet och nytta i förhållande till tillskjutna medel. Liknande synpunkter anförs av *SHIO* och *SACO/SR*.

Det faktum att verksamheten under ett stort antal år finansierats av statsbidrag via arbetarskyddsavgiften motiverar enligt *SHIO* en allmän översyn.

SACO/SR pekar i sitt remissvar på vissa problem i anknytning till verksamheten. Regionala skyddsombud kan fungera så att de uppfattas som inspekterande myndigheter. Detta torde komplicera relationerna mellan de små företagen och yrkesinspektionen.

Vidare kan de regionala skyddsombudens verksamhet bli ett reellt hinder för företagshälsovården att ansluta mindre företag, eftersom man i dessa inte vill ha ytterligare någon som kan komma att ha synpunkter på arbetsplatsen.

Det finns i dag, framhåller *SACO/SR*, en strävan att integrera arbetsmiljöarbetet i arbetsgivarnas löpande produktion och klargöra det så ofta missuppfattade arbetsmiljöansvaret. Också utifrån denna strävan behöver de regionala skyddsombudens roll belysas.

SACO/SR konstaterar emellertid att det inte ingick i arbetsgruppens uppdrag att kartlägga hela verksamheten med regionala skyddsombud.

1.2 Erfarenheter av verksamheten med regionala skyddsombud

Arbetsmiljöfonden anser att regionala skyddsombud fullgör viktiga uppgifter i arbetsmiljöarbetet. Inte minst är de en viktig målgrupp för arbetsmiljöfondens informationsinsatser när det gäller att föra ut resultat från

fondens FoU-verksamhet till de mindre företagen. Det är därför av intresse även för fondens arbete att organisationerna ges de nödvändiga resurserna för verksamheten med regionala skyddsombud.

LO betonar att *LO*-förbundens erfarenheter av den regionala skyddsombudsverksamheten är mycket goda. Ännu är inte alla mindre arbetsställen inom *LO*-förbunden införlivade i systemet, konstaterar *LO*. Ett huvudskäl till detta är fortgående förändringar och nyföretagande inom industri- och servicenäringarna. *LO* nämner som exempel hotell- och restaurangbranschen, där både ägare och inriktning av verksamheten kan skifta mycket snabbt och ofta.

2. Arbetsgruppens förslag

2.1 Facklig organisation skall få rätt att utse regionalt skyddsombud utan föregående medgivande från yrkesinspektionens sida

ASS, *LO*, *TCO* och *SACO/SR* tillstyrker förslaget.

SHIO anser att förslaget kan ge betydande administrativa vinster men avstyrker ett genomförande innan en utvärdering av hela verksamheten skett. Yrkesinspektionens resurser skulle förhoppningsvis kunna överföras till för arbetsmiljön mer väsentliga arbetsuppgifter.

SHIO hyser dessutom viss oro för att det kan komma att tillsättas flera regionala skyddsombud på en och samma arbetsplats om någon samordning inte sker exempelvis genom yrkesinspektionens försorg.

2.1.1 Förslag till ändrad lydelse av 6 kap. 2 § tredje stycket arbetsmiljölagen (bil. 7 i promemorian)

ASS, *SAF* och *SHIO* påpekar att den föreslagna lagtexten bör återspegla de begränsningar som arbetsgruppen utgår från skall gälla även i fortsättningen vid tillsättande av regionalt skyddsombud.

Enligt *ASS* uppfattning bör varken avsaknad av skyddskommitté eller förekomsten av någon medlem ställas upp som villkor för att ett regionalt skyddsombud skall få utses. Båda dessa förhållanden och arbetsställena i sig kan väntas växla från tid till annan. I stället bör det knytas till skyddsombudets rätt att verka vid de enskilda arbetsställena inom ombudets område.

ASS framhåller vidare att styrelsen i sin praxis utgått från att regionalt skyddsombud aldrig skall kunna bli aktuellt på arbetsställen med minst 50 arbetstagare. På sådana arbetsställen skall enligt 6 kap. 8 § arbetsmiljölagen finnas skyddskommitté. En situation där den fackliga organisationen skulle ha en slags valrätt mellan skyddskommitté och regionalt skyddsombud skall aldrig varit avsett. Detta bör enligt *ASS* uppfattning klart anges i samband med en eventuell lagändring enligt arbetsgruppens förslag.

ASS hävdar att det är önskvärt att alla viktiga förutsättningar för de regionala skyddsombudens verksamhet uttryckligen anges i lagtexten. De kan på så sätt bli lätt tillgängliga för berörda personer och få en mycket

större genomslagskraft. *ASS* har följande förslag till tillägg till den föreslagna lagtexten:

”För ett sådant ombud gäller bestämmelserna i 4, 6–7, 10–14 och 16 §§ på arbetsställen, där någon skyddskommitté inte har tillsatts och där en organisation som företräds av ombudet har någon medlem.”

SAF föreslår följande nya lydelse av den föreslagna lagtexten:

”För arbetsställe, där skyddskommitté som avses i 8 § ej har tillsatts, får lokalavdelning av förbund eller med sådan avdelning jämförbar sammanslutning av arbetstagare för de arbetsställen som tillhör avdelningens eller sammanslutningens verksamhetsområde utse skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare på arbetsstället (regionala skyddsombud).”

Av lagtexten bör enligt *SAF* också framgå att ytterligare en förutsättning är att avdelningen eller sammanslutningen har någon medlem på aktuella arbetsställen.

SHIO är av den uppfattningen att det är särskilt viktigt att lagtexten är tydlig nu när det är de fackliga organisationerna och inte yrkesinspektionen som ska tillämpa lagen. De begränsningar som hittills har gällt bör därför framgå av lagtexten.

Flera LO-förbund har en stor del av verksamheten utlagd på entreprenad. Det gäller t. ex. arbete i personalmatsalar och städverksamhet. På de större arbetsplatserna finns skyddskommittéer som tillvaratar inflytande för de anställda, medan de som arbetar för entreprenörer i samma lokaler inte naturligt har anknytning till dessa arbetsplatser. Det är enligt *LO:s* uppfattning sällsynt att ett avtal om samordningsansvar mellan entreprenörer och kundföretaget upprättas. Genom konstruktionen med entreprenörer försvåras förbundsavdelningarnas möjligheter att ge service inom arbetsmiljöområdet eftersom regionala skyddsombud inte har tillträde till dessa arbetsplatser.

Med anledning härav anser *LO* att det bör övervägas en förändrad skrivning av den föreslagna lagtexten som ger de regionala skyddsombuden tillträdesrätt även för sådana arbetsställen där de har medlemmar och vanligtvis har kollektivavtal med arbetsgivaren. Vidare bör regionala skyddsombud få tillträde till arbetsplatser där entreprenörer har anställda även om en skyddskommitté finns på arbetsstället.

Arbetsgruppens förslag kan enligt *LO* medföra att en osäkerhet om tolkningen av tillträdesrätten uppstår, där arbetsgivaren vägrar det regionala skyddsombudet tillträde till arbetsstället med hänvisning till att där inte finns någon medlem. Mot denna bakgrund föreslår *LO* att lagtexten även bör innehålla en bestämmelse om tolkningsföreträde för det regionala skyddsombudet och den fackliga organisationen.

2.1.2 Förslag att upphäva den fackliga organisationens skyldighet att underrätta arbetsgivaren om valet av skyddsombud

SAF avstyrker den föreslagna ändringen i 10 § arbetsmiljöförordningen av det skälet att arbetsgruppen inte övertygande motiverat förslaget.

SHIO framhåller att det är av vikt att samtliga berörda parter samarbetar i syfte att uppnå bästa möjliga arbetsmiljö på en arbetsplats. Detta innebär enligt *SHIO* att arbetsgivaren så fort ett regionalt skyddsombud utsetts naturligtvis måste informeras om vem han kan vända sig till vad avser arbetsmiljöfrågor.

KFO anser det befogat att en anmälan skall göras till arbetsgivaren. En sådan anmälan klargör i förväg för vem som de i arbetsmiljölagen angivna rättigheterna gäller. Därigenom minskas risken för tvister.

3. Nytt bidragssystem – Bidraget skall utgå i proportion till arbetsmiljöfondens intäkter av arbetarskyddsavgiften

LO, TCO och *SACO/SR* tillstyrker förslaget.

Arbetsmiljöfonden har inga principiella invändningar men framhåller att det bör övervägas om inte bidragsbeloppet bör fastställas med utgångspunkt i den av riks försäkringsverket prognostiserade arbetarskyddsavgiften. Modellen att senare reglera bidraget när fondens intäkter är kända har visat sig tungrodd. En sådan modell omöjliggör också i praktiken en revision av hur mottagaren använder bidragen. Alternativet att direkt fastställa den slutliga bidragsnivån torde vara att föredra. Såväl fondens som bidragsmottagarens ekonomiska planering underlättas genom detta.

Enligt denna alternativa modell skulle den andel av fondens intäkter som fördelas till verksamheten med regionala skyddsombud bestämmas med utgångspunkt i riks försäkringsverkets prognos och det av regeringen valda bidraget i utgångsläget. Den fortsatta, på senare prognoser baserade utvecklingen av bidraget kommer sedan att i genomsnitt över åren bli densamma som i rapportens på utfallssiffror baserade modell.

SAF: Inte minst mot bakgrund av att ingen kostnadsnyttoanalys gjorts av systemet är det angeläget att totalramen hålls på högst samma nivå som hittills.

SHIO påpekar att det inte är önskvärt att bygga upp system som innebär en automatisk uppräknings av bidraget. Skulle man finna att exempelvis en satsning på företagshälsovården är effektivare bör pengarna kunna omfördelas så att de utnyttjas på, ur arbetsmiljöhänseende, bästa sätt.

3.1 Förslag till procentuell fördelning mellan organisationerna

LO, TCO och *SACO/SR* tillstyrker förslaget.

SAF anser att det bör klargöras varifrån de medel som skall reserveras för utanförstående organisationer skall tas. *SAF* ifrågasätter starkt förslaget att den del av de reserverade medlen som återstår vid bidragsårets utgång och inte utnyttjats för angivna ändamål skall tillfalla de fackliga organisationerna. Ett minimikrav enligt *SAF* är att sådana medel skall användas för verksamheten med regionala skyddsombud. I annat fall bör de återföras till arbetsmiljöfonden.

Liknande synpunkter framförs av *SHIO*.

3.2 Förslag till ändring i arbetsmiljöfondens instruktion

Prop. 1989/90: 19
Bilaga 1

Arbetsmiljöfonden har svårt att inse behovet av att ändra fondens instruktion på föreslaget sätt. Instruktionens § 1 och § 7 anger redan i dag att fonden har till uppgift att stödja verksamheten med regionala skyddsombud och att regeringen meddelar särskilda föreskrifter om bidrag till verksamheten. Den föreslagna § 11 a förefaller därför vara överflödig.

4. Övrigt

Arbetsmiljöfonden påpekar att det av rapporten framgår att bidragen till organisationerna för närvarande med drygt 10 milj. kr. underskrider de kostnader dessa uppskattat för verksamheten med regionala skyddsombud. Det bör dock i anslutning härtill noteras att den förskottsvisa utbetalning som ligger i bidragssystemet tillför organisationerna ca 3 milj. kr./år i ränteintäkter utöver de bidrag som anges i rapporten.

LO hänvisar till socialutskottets behandling (SoU 1977/78: 1) av arbetsmiljöutredningens betänkande, varvid anfördes "att höjningen av bidragsramen skulle ses som ett led att uppnå full kostnadstäckning för den regionala skyddsombudsverksamheten".

LO står fast vid de principer som lades fast av riksdagen vid införandet av arbetsmiljölagen 1978 att kostnader för arbetsmiljön ska tas ur produktionen. Dessa principer skall enligt *LO* vara en riktlinje för regeringen vid prövningen av bidragens storlek och fördelningen till de fackliga huvudorganisationerna.

LO föreslår också att kostnader för de regionala skyddsombudens kompetensuppbyggnad ingår i bidraget samt att bidraget även täcker den fackliga organisationens administrativa kostnader.

Förslag till

Lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977: 1160)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 2 § och 9 kap. 2 § arbetsmiljölagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §

På arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsättes, skall bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses även på annat arbetsställe, om arbetsförhållandena påkallar det. För skyddsombud bör ersättare utses.

Skyddsombud utses av lokal arbetstagarorganisation som är eller brukar vara bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns ej sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagarna.

För arbetsställe där skyddskommitté som avses i 8 § *ej* har tillsatts *äger yrkesinspektionen, om förhållandena påkallar det, medge att lokal avdelning av förbund eller med sådan avdelning jämförlig sammanslutning av arbetstagare utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagarna på arbetsstället (regionalt skyddsombud).*

För arbetsställe där skyddskommitté som avses i 8 § *inte* har tillsatts *får lokal avdelning av förbund eller med sådan avdelning jämförlig sammanslutning av arbetstagare utse skyddsombud utanför kretsen av arbetstagarna på arbetsstället (regionalt skyddsombud). Rätten att utse regionalt skyddsombud gäller endast om organisationen har någon medlem på arbetsstället som tillhör avdelningens eller sammanslutningens verksamhetsområde.*

9 kap.

2 §¹

Arbeterskyddsstyrelsens beslut i ärende som *avses i 6 kap. 2 § tredje stycket får inte överklagas. Detsamma gäller styrelsens beslut i ärende som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § andra stycket, 3 § andra stycket eller 5 §.*

Arbeterskyddsstyrelsens beslut i ärende som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § andra stycket, 3 § andra stycket eller 5 § *får inte överklagas.*

Andra beslut som arbeterskyddsstyrelsen i särskilda fall har meddelat enligt denna lag eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får överklagas hos regeringen genom besvär.

Arbeterskyddsstyrelsens beslut om föreskrifter till allmän efterrättelse får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

¹ Senaste lydelse 1982:674.

Lagrådets yttrande

Prop. 1989/90: 19
Bilaga 3

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1989-09-29

Närvarande: f. d. regeringsrådet Stig Nordlund, regeringsrådet Björn Sjöberg, justitierådet Hans-Gunnar Solerud

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 7 september 1989 har regeringen på hemställan av statsrådet Ingela Thalén beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160).

Förslaget har inför lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Jeanette Bäckvall.

Förslaget föranleder ingen erinran.